

KIBERJINOYATCHILIK

Andijon davlat pedagogika instituti ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchilari

Ahmedov Abdulhay Tosh-to'xtayevich,

Jabborova Sayyoraxon Muxammadqobilovna

Andijon davlat pedagogika instituti ona tili adabiyot ta'lim yo'nalishi

1-bosqch talabalari

Mirzaqosimova Marjona Qodirjon qizi,

*Hasanboyeva Mohinur Abdulla-
jon qizi*

Annotatsiya. Axborot texnologiyalari jadallik bilan rivojlanib borayotgan bir vaqtda, internet tarmoqlari butun dunyo jamiyatiga, insonlarning hayoti, mulki, daxlsizligiga ham bir qancha muammolar olib kelmoqda. Hozirgi kunda

ma'lumotlarni xavfsiz saqlash, ularga nisbatan bo'lishi mumkin bo'lgan hujumlardan himoya qilish eng katta muammolardan biridir. Masalan "CIBER" iborasini eshitganimizda hammaning hayolida kundan-kunga jadallik bilan rivojlanishda bo'lgan, ko'plab insonlarni og'ir ahvolga solib qo'ygan kiber jinoyatchilik gavdalanadi. Ushbu sohada turli xil kompaniyalar hamda davlat hukumatlari tomonidan kiber jinoyatlarning oldini olish uchun ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Lekin amalga oshirilayotgan ishlar natijasida kiber jinoyatchilik hali ham o'z xavfini insonlarga tarqatib kelmoqda. Ushbu maqola kelajakda sodir etilishi mumkin bo'lgan hamda hozirgi kunda sodir etilib kelayotgan kiber jinoyatlarni oldini olish va ularga barham berishda kiber xavfsizlikning o'rni yoritilib beriladi.

Kalit so'zlar: kiber, jinoyat, kiber jinoyatchilik, kiber xavfsizlik, internet tarmoqlari, shaxsiy xavfsizlik, ma'lumotlar xavfsizligi, jinoyatlarni oldini olish, firibgarlik, veb-saytlar, xakkerlik, rekvizitlar, fishing.

Annotation. At the same time as information technology is developing rapidly, internet networks are also bringing several problems to the Society of the whole world, the life, property, inviolability of people. Nowadays, keeping data safe, protecting against possible attacks on them is one of the biggest problems. For example, when we hear the phrase "CIBER", cybercrime is embodied in everyone's imagination, which is rapidly developing from day to day, putting many people in a difficult position. Many works are being done in this area by various companies as well as state governments to prevent cybercrime. But as a result of the work being done, cybercrime is still spreading its danger to humans. This article highlights the

role of cyber security in preventing and ending cyber crimes that may occur in the future as well as currently occurring.

Key words: cyber, crime, cybercrime, cyber security, internet networks, personal security, data security, crime prevention, fraud, websites, hacking, props, phishing.

Аннотация. Информационные технологии стремительно развиваются. На данный момент сети Интернет затрагивают все мировое общество, жизнь людей, собственность, приносят ряд проблем с его целостностью. Настоящее время защита данных от возможных атак является одной из самых больших проблем. Например, фраза «CIBER» быстро развивается день ото дня в воображении каждого, когда мы его слышим киберпреступность, которая поставила многих людей в трудную ситуацию воплощенный. Различные компании и правительства штатов в этой области многое было сделано для предотвращения киберпреступлений увеличивается. Но в результате проделанной работы киберпреступность по-прежнему остается также распространяет свою опасность на людей. Эта статья появится в будущем предотвратить возможные и текущие киберпреступления выделена роль кибербезопасности в их получении и устранении.

Ключевые слова: киберпреступность, киберпреступность, кибербезопасность, интернет сети, личная безопасность, безопасность данных, предотвращение преступности, мошенничество, сайты, взлом, реквизит, фишинг.

KIRISH

Firibgarlik – aldamchilik, hiylagarlik. Firibgar – firib beruvchi, hiylagar, aldoqchi. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksida firibgarlikka aldov yoki ishonchni suiste’mol qilish yo‘li bilan begona mulk yoki mulkka nisbatan huquqni qo‘lga kiritish, deb ta’rif berilgan. “Tovlamachi” esa kishilarni tovlab, laqillatib, qo‘rqitib kun ko‘ruvchi, firibgar shaxsdir. Tovlamachilik – ya’ni jabrlanuvchi yoki uning yaqin kishilariga zo‘rlilik ishlatish, mulkka shikast yetkazish yoki uni nobud qilish yoxud jabrlanuvchi uchun sir saqlanishi lozim bo‘lgan ma’lumotlarni oshkor qilish bilan qo‘rqitib, o‘zgan mulkni yoki mulkiy huquqni topshirishni, mulkiy manfaatlar berishni yoxud mulkiy yo‘sindagi harakatlar sodir etishni talab qilish yoxud jabrlanuvchini o‘z mulki yoki mulkka bo‘lgan huquqini berishga majbur qiladigan sharoitga solib qo‘yish (O‘zb.Resp. JK 165-modda).

Firibgarlik jinoiy faoliyat bo'lib, aldangan shaxs o'zi bilmagan holda ixtiyoriy ravishda moddiy va moliyaviy vositalarini, mulk yoki mulkka bo'lgan huquqini biron bir turdagi firibgarga beradi. Bunda firibgar shaxsning soddaligi, iqtisodiy faoliyat bo'yicha bilimsizligi, malakasizligidan foydalanib, taklif qilinayotgan operatsiyada ishtirok etishdan olinishi kutilayotgan yuqori daromad va naf to'g'risida chalkash tasavvur uyg'otadi.

Firibgarlik o'zining g'oyasi va ijro etilishi nuqtayi nazardan murakkab jinoyat turi hisoblanadi. Uning predmeti bo'lib o'zganing molmulki yoki unga bo'lgan huquq xizmat qiladi. Obyekti esa ma'lum shakldagi mulkka bo'lgan munosabat hisoblanadi. Firibgarlikning o'ziga xos xususiyati o'zganing mol-mulki yoki unga bo'lgan huquqni jabrlanuvchini aldash yoki uning ishonchiga kirib, uni suiste'mol qilish yo'li bilan qo'lga kiritishdir.

Firibgarlikning obyektiv belgilariga:

- 1) o'zganing mulkini aybdorning yoki boshqa shaxs foydasiga olib qo'yish yoki o'tkazish;
- 2) ushbu xatti-harakati bilan mulk egasiga yoki mulkdan foydalanuvchiga real moddiy zarar yetkazish;
- 3) ushbu harakatlarni amalga oshirishning huquqbuzarlik ekanligi;
- 4) ularni amalga oshirilishining qaytarilmasligi kiradi. Firibgarlikning muhim belgisi uning jinoiy xatti-harakat ekanligidir, chunki u moddiy tarkibga ega bo'lgan jinoyatlar turkumiga kiradi.

Texnologiya taraqqiyoti va ko'proq odamlar bank yoki kredit karta ma'lumotlari kabi nozik ma'lumotlarni saqlash uchun internetga tayanishi sababli, jinoyatchilar bu ma'lumotlarni o'g'irlashga harakat qilmoqdalar. Kiberjinoyat butun dunyo bo'ylab odamlar uchun ko'proq xavf tug'dirmoqda. Axborot qanday himoyalanganligi va jinoyatchilar ushbu ma'lumotni o'g'irlash uchun qo'llaydigan taktikalar haqida xabardorlikni oshirishning ahamiyati ortib bormoqda. Ichki ishlar vazirligi kiber xavfsizlik markazi ma'lumotlariga ko'ra 2023-yilning 8 oyi mobaynida kelib tushgan ariza shikoyatlarning 70% ga yaqini bank plastik kartalaridan pullarning o'z egasining ruxsatisiz o'zlashtirilib olishi yuzasidan ekanligi ham foydalanuvchilarga ogohlikni talab etadi. Har qanday sababga ko'ra internetdan foydalanadigan har bir kishi qurbon bo'lishi mumkin, shuning uchun onlayn rejimida qanday qilib himoyalanganligi haqida bilish muhimdir. Hozirda internet har kunlik hayotning eng tez o'sayotgan infratuzilmasidir. Bugungi texnika dunyosida eng so'nggi texnologiyalar inson yashash tarzini o'zgartirib yubormoqda,

masalan internet foydalanuvchilar uyidan chiqmagan holda har xil ishlarni (online kredit olish, online savdoda xarid amalga oshirish, biletlar buyurtma qilish, online ishlarini bajarish va boshqalar) bajara olishadi . Lekin yangi chiqayotgan texnologiyalar tufayli biz axborotimizni eng samarali yo‘l bilan ham xavfsiz saqlay olmaymiz va shuning uchun kiber jinoyatlar kundan-kunga ko‘payib bormoqda. Hozirda 60% dan ortiq moliyaviy kelishuvlar, har hil shartnomalar internet orqali amalga oshiriladi, shuning uchun bu soha katta miqdordagi kelishuvlar uchun eng yaxshi sifatli xavfsizlikni talab qiladi.

Kiber xavfsizlikning ko‘lami faqatgina axborot texnologiyalari sanoatida axborotni himoyalash yemas, internet foydalanuvchilarida kiber jinoyatchilik haqidagi dastlabki tushunchalarni berib o‘tish, ulardan qay tarzda himoyalanih yo‘llarini berib o‘tish orqali ham natijaga erishishimiz mumkin. Mobil to‘lovlar, elektron savdo-sotiq, internet bank, online kredit kabi eng so‘nggi texnologiyalar ham yuqori darajadagi xavfsizlik talab yetadi. Bu texnologiyalar foydalanuvchisiga tegishli muhim ma‘lumotlarni xavfsiz saqlash juda muhimdir. Kiber xavfsizlikni rivojlantirish va muhim ma‘lumot infratuzilmalarini saqlash har bir millatning xavfsizligi va iqtisodiy ahvoli uchun zarur. Internetni xavfsizlashtirish (foydalanuvchilarini himoya qilish) hukumat siyosati kabi yangi xizmatlar rivojlanishining ajralmas qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi
2. Кормишкина Л.А., Лизина О.М. Теневая экономика: учеб.пособие для вузов /Л.А. Кормишкина, О.М. Лизина.-Саранск: Мордов. Ун-та, 2009.-15-19-бет
3. Security and Privacy Magazine. IEEECS Safety Critical Systems – Next Generation. 2013
4. Science and Education" Scientific Journal
5. https://www.researchgate.net/publication/381521933_An%27anaviy_v_a_kiber_firibgarliklardan_himoyalanih_usullari_Matn_uslubiy_qo%27llanma_HP_Abulkasimov_MH_Abulkasimov_-_Toshkent_Bookmany_print_2024_-_130_b_Mahsus_maslaatci_va_muarrir_Abulkasimov_Abdusatto?enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzM4MTUyMTkzMztBUzoxMTQzMTE4MTI1MjY3NDcwNEAxNzE4NzcxNzcyNzQ2&el=1_x_3&_esc=publicationCoverPdf chId=rgreq-4b4adc2d8377c4ea2e13720b350df353-